

Sfaturi pentru epigramiști (II)

După cum ne-am înțeles stimați confrați, vom încerca să dezbatem problema atacului epigramatic. Când spun atac, nu mă gândesc la o lovitură sub centură ci pur și simplu la atingerea unei coarde sensibile a celui vizat. Atacul epigramatic cuprinde două categorii importante: Corecția și Duelul (dialogul). Corecția în general este adresată unei persoane (de preferință unei personalități) căreia i se pun în evidență, în stil epigramatic, unele tare, unele obiceiuri care contravin bunului simț sau chiar îi afectează material și spiritual pe cei din jur. Corecția este de obicei fără ecou, cel vizat nefiind prins în acest joc și chiar dacă ar fi, nu întotdeauna este și epigramist. Este și motivul pentru care am zis "Corecție" și nu "Replică" deoarece replica presupune un dialog. În această categorie intră catrenele scrise fie într-un volum, fie în reviste, ziare etc. Catrenul-corecție este lecturat, gustat și cam atât. Nu poți citi în public un astfel de atac deoarece toți cei din sală așteaptă și un răspuns pe care, din păcate, nu îl ai. Iată un astfel de exemplu:

După o emisiune TV de trei ore, cu Florin Piersic:

Deși nu-i sunt lui Piersic, fan,

Eu îl admir și mult îmi place:

În film, pe marele ecran...

Acolo, cât de cât... mai tace.

(de M. C. Dinescu)

O constatare spusă frumos și cu mult tâlc. Plăcută cititorului, gustată prin faptul că se redescoperă un adevăr pe care tu, ca neduelgiu, nu puteai să-l redai în acest mod. Acest atac intră în categoria Corecție și nu duel, dat fiind faptul că între epigramist și actor este o barieră pe care nu o prea putem trece, actorul făcând parte din altă "lume" și nu poate veni cu o replică decât în cazuri rare și atunci doar dacă se pricepe la epigramă. Mai există, din păcate, și atacuri dure, directe care nu au nici urmă de rafinament:

Valentin Silvestru a lansat cartea "Un bou pe calea ferată":

"Nu e de zootehnie

Și nu e nici serafică,

După cât îmi pare mie

E-autobiografică”.

După ce că e prost realizată ca epigramă, mai are și un atac dur. Într-un mod cu totul brutal și transparent, autorul îl face bou pe V.S., un geniu în literatură și mai ales în critică. O altă categorie de atac ar fi cea adresată unor persoane pseudocunoscute sau chiar necunoscute.

Ex: lui Șerban Cionof (?), redactor la Realitatea.

”Ori bea ceai, ori votcă tare,
El e în aceeași stare,
E constant cu-activitatea
Asta e... Realitatea”.

Această epigramă(!) rimează... și atât. Cât despre Șerban Cionof... să mă ierte dar așa cum nu mă cunoaște Domnia Sa pe mine, așa și invers.

Iată, în schimb, una cu țintă cunoscută:

Lui Florian Pitiș (de Al Clenciu)

”Scurtează-ți chica lungă și bogată,
Că printre tineri e vreun fitecine”
Ce ar putea să creadă că ești fată...
Și mai pățești maestre vreo rușine!

Cine nu știe ce plete purta Florian Pitiș și cine putea să spună ce risc comportă, mai bine decât Clenciu?! Iată o altă “corecție” adresată, ce-i drept, unei personalități, dar care suferă la alte capitole:

Previziune

”Gorbaciov, îți mulțumim,
Ne-ai scăpat de comunism!
Taică-meu spunea, săracu:
Scapi de el și dai de dracu!”

O strigătură prost realizată prozodic iar despre poantă ce să mai vorbim!? Ar mai fi atacurile dure care se referă la unele infirmități independente de voința purtătorului.

Iată:

Un soț bețiv

”De când lumea e făcută,
Bachus e de ne-ntrecut:
Bea bărbatul de urât,
Însă și de-a lui... urâtă.”

Fără comentarii.

A doua categorie este Duelul. Acest mod de atac presupune și contraatacul deci o cursivitate a luptei în care protagoniștii se cunosc, au în spate o mai veche prietenie, ba chiar aș spune o intimitate care le permite o “păruială” mai zdravănă, dar cu limite, care să facă deliciul cititorului sau ascultătorului. Ei, aici apare în scenă și ascultătorul. Nimic nu poate să distreze publicul, mai bine ca un duel epigramatic reușit. Și asta deoarece intervine competiția. Dar nu “ca la ușa cortului” sau la unele emisiuni TV în care încăierarea este corp la corp și fără menajamente. Duelul epigramatic trebuie să aibă poantă, rafinement, uneori chiar gingășie diluată în ironie (sau invers), să țină fețele celor din sală mereu senine și zâmbitoare, să ciupească atât cât să declanșeze hohote de râs și în nici un caz să se transforme în bătăliu.

Duelul, cum spuneam, are la bază o cunoaștere reciprocă a combatanților. După ani de colaborare cei doi “cocoși” atât de bine se cunosc încât un duel îl pot “fabrica” ad-hoc. Și duelul trebuie să se bazeze pe prozodie și mai ales pe poantă iar poanta să fie oglinda celui vizat. Să i se potrivească precum mănușa. Atenție! În cazul duelului apare ceva nou în comparație cu corecția. În duel este obligatoriu să lași “loc de replică”. De așa manieră să îți construiești atacul, încât să-i lași loc partenerului să te atace. În astfel de cazuri, duelgiii adevărați chiar intuiesc ce replică vor primi și ca atare au capacitatea să anticipeze cursul duelului. Dacă se dă o replică încuietore, duelul riscă să se întrerupă sau să-și schimbe radical tema. Acest fenomen l-am observat pe propria-mi piele, la alți confrăți și dacă nu e cu supărare, chiar și pe Agonia. În ideea de a-l face praf pe “adversar” îl lovești atât de tare încât rămâne fără replică. Nu voi da decât exemple pozitive de duel, gândindu-mă că am vorbit destul de mult despre cealaltă. Nu am dat și nu voi da exemple nici de bine, nici de rău de pe Agonia și nici din creațiile mele personale. Sunt dispus să o fac dar numai dacă sunt solicitat de confrăți.

Iată mai jos un duel “Alexandru Clenciu vs. Nicolae Ghițescu” (fiind prieteni de-o viață, și-au permis și înțepături mai tari):

N.G. lui Al. C.

”Și eu de-aș fi un cunoscut,
În bronz n-aș vrea să fiu turnat,
Să stau în parc o veșnicie,
Cu găinațul pe chelie!”

Replica lui Al. C.

”De găinaț nici pomeneală...
Că vine ploaia și ți-l spală,
Problema-i ce te faci bădie,
Cu celălalt...de sub chelie?!”

.....

Al. C. atacă

”Lasă focului bădie
Mutra asta pesimistă:
Nu ai doctore, chelie,
Ai un păr... ce nu există!”

N.G. ripostează

”Mă uluiești într-adevăr
Cu bogăția ta de păr
Și nu pot faptul să-mi explic:
Cum crește părul pe nimic?”

Etc. Duelul celor doi continuă dar mă opresc aici.

În cazul duelului trebuie să găsim replica cea mai rafinată chiar dacă cel vizat simte înțepătura unei florete cu vârful bine ascuțit, totul e să nu cădem în brutal, să evităm replici din categoria “bă tu ești prost!”, “eu nu sunt ca tine” sau “tot mai crezi în câte-un bou” etc. Este chiar de evitat folosirea termenilor: măgar, bou, porc, vită care sunt specifici fabulei sau... zootehniei.

Cam atât, aștept să mă bombardati și să ne referim la problemele concrete pe care Domniile Voastre le propuneți.

Cu prietenie și atașament, *Nae Bunduri N.Bun*